

Selvitys esteettömyyden huomioimisesta Suomen kunnissa

Liikenne- ja viestintäministeriö, Esteettömän liikkumisen tutkimus- ja kehittämisohjelma Elsa

Stakes, Suomen Design for All -verkosto

Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
1.1 Selvityksen tausta ja tarkoitus	3
1.2 Käsitteen määrittelyä	4
1.3 Lainsäädäntö ja esteettömyys	5
1.4. Kartoituksen toteutus	6
2. Tulokset	8
2.1. Esteettömyys ohjelma- ja strategiatasolla	8
2.1.1 Esteettömyyden huomioiminen ohjelma- ja strategiatasolla	9
2.1.2 Mitä alueita tehty tai suunniteltu esteettömyysstrategia koskee	10
2.1.3 Esteettömyysstrategian laadinnassa mukana olleet tahot	12
2.1.4 Esteettömyysstrategiasta seuranneita toimenpiteitä	13
2.2 Esteettömyyskartoitukset	14
2.2.1 Kunnissa tehdyt esteettömyyskartoitukset	14
2.2.2 Mille kunnan alueille kartoitukset on kohdistettu	16
2.2.3 Millä toiminta-alueilla esteettömyyttä on kartoitettu	16
Joukkoliikenne	17
Rakennettu ympäristö	17
Palvelut	20
2.2.4 Esteettömyyskartoituksesta vastaavat tahot	22
2.2.5 Esteettömyyskartoituksista toimenpiteisiin	24
2.3 Esteettömyys teemana muissa kunnan hankkeissa	24
2.4 Kiireellisimmät toimenpiteet esteettömyyden edistämiseksi	26
3. Johtopäätökset	27
4. Suosituksia	30
Lähteet ja kirjallisuutta	32
Linkkejä lisätietoon	33
Liitteet	34

1 Johdanto

1.1 Selvityksen tausta ja tarkoitus

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) julkaisi syksyllä 2003 esteettömyysstrategiansa "Kohti esteetöntä liikkumista". Strategian toimeenpanon tueksi perustettiin syksyllä 2003 poikkihallinnollinen Esteettömän liikkumisen tutkimus- ja kehittämisohjelma Elsa. Elsa-ohjelmassa käynnistettiin myös Esteetön Kunta -verkosto yhteistyössä ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, lääninhallitusten ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

Syksyllä 2003 Stakesin koordinoima Suomen Design for All -verkosto käynnisti Kylä ja kaupunki kaikille -hankkeen. Hankkeen yhdeksi tavoitteeksi asetettiin suomalaisten kuntien ja kaupunkien esteettömyyssuunnitelmien selvittäminen ja tavoitteiden kartoittaminen. Projektin tavoite on tukea esteettömyyssuunnitelmia laativien ja niitä toteuttavien kuntien ja kaupunkien yhteistyötä ja välittää tietoa hyvistä käytännöistä. Tavoitteena on myös haastaa esteettömyyssuunnitelmia toteuttavat kunnat tarkastelemaan esteettömyyttä kehittyvänä, kokonaisvaltaisena käsitteenä: rakennetun ja kaupunkiympäristön sekä liikenteen esteettömyyden lisäksi esteettömyyttä voidaan edistää mm. kuntien viestinnässä, kulttuuritoiminnassa ja koulutuksessa.

Sekä Elsa-ohjelmassa, että Suomen DfA-verkoston projektissa tiedettiin, että monissa suomalaisissa kunnissa edistetään, joissakin suunnitelmallisemminkin, ympäristön esteettömyyttä ja palveluiden saavutettavuutta. Tilanteesta haluttiin saada kattavampi kokonaiskuva, ja molemmissa hankkeissa lähdettiin miettimään esteettömyyskyselyn toteuttamista kunnille. Yhteinen tavoite johti yhteistyöhön, yhteisen esteettömyyskyselyn tekemiseen.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää esteettömyyden ja saavutettavuuden asema kuntien strategioissa ja suunnitelmissa, saada käsitys siitä, miten monessa kunnassa esteettömyysstrategioita ja -suunnitelmia on tehty ja ennen kaikkea selvittää, mitä kunnan toimialueita suunnitelmat koskevat. Strategia- ja ohjelmatason lisäksi tarkastelun kohteeksi otettiin kuntien mahdollisesti tekemät tai suunnittelemat esteettömyyskartoitukset, niiden laajuus ja sisältö, sekä mahdolliset jatkotoimenpiteet. Kyselyssä selvitettiin kuntien esteettömyystilannetta seuraavilla alueilla: rakennettu ympäristö, joukkoliikenne, sosiaali- ja terveyspalvelut, viestintä, koulutus, kulttuuri ja vapaa-aika.

Tutkimuksen alkuolettamus oli, että erityisesti rakennettu ympäristö ja joukkoliikenne olisivat niitä toiminta-alueita, joita kunnat mahdollisissa esteettömyysstrategioissaan ja kartoituksissaan olisivat huomioineet. Samoin sosiaali- ja terveystalvelujen osalta kuntien uskottiin kiinnittäneen jonkin verran huomiota palvelujen saavutettavuuteen. Viestinnän, kulttuurin ja koulutuksen alueiden uskottiin jääneen vähemmälle huomiolle.

Elsa-ohjelma hyödyntää selvityksen tuloksia kehittäessään ja tukiessaan kuntia esteettömyyskartoitusten ja toimenpideohjelmien laadinnassa, etenkin esteettömän liikkumisen näkökulmasta.

Kylä ja kaupunki hanke tulee käyttämään tuloksia tukiessaan esteettömyyssuunnitelmia toteuttavia kuntia tarkastelemaan esteettömyyttä kehittyvänä kokonaisvaltaisena käsitteenä: rakennetun ja kaupunkiympäristön sekä liikenteen esteettömyyden lisäksi kuntia tuetaan kehittämään esteettömyyttä myös mm. viestinnässä, kulttuuritoiminnassa ja koulutuksen järjestelyissä.

1.2 Käsitteen määrittelyä

Esteettömyyden käsitettä on perinteisesti käytetty puhuttaessa erityisesti rakennetun ympäristön ja joukkoliikenteen toimivuudesta. Käsitteen käyttö on sittemmin laajentunut kattamaan myös muun muassa palvelujen, viestinnän ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen saavutettavuutta ja toimivuutta. Esimerkiksi viime vuosina on alettu kiinnittää erityistä huomiota verkkoviestinnän ja verkkopalvelujen esteettömyyteen ja käytettävyyteen.

Esteettömässä ympäristössä kykenee jokainen ihminen toimimaan yhdenvertaisesti muiden kanssa, riippumatta toimintakyvystä, iästä, koosta, vammasta, kulttuuritaustasta tai muusta henkilökohtaisesta ominaisuudesta. Esteettömyys voidaan liittää niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin ympäristöön. Tässä selvityksessä tarkastellaan kuntien fyysiseen ympäristöön ja toimintoihin liittyviä esteettömyyskysymyksiä.

Esteettömyyden synonyyminä käytetään usein termiä saavutettavuus, erityisesti puhuttaessa palveluista. Hyvin järjestetyt ja toimivat palvelut ovat kaikkien saavutettavissa. Palveluiden saavutettavuus koostuu paitsi rakennetun ympäristön esteettömyydestä, myös mm. informaation saatavuudesta ja verkkoviestinnän esteettömyydestä. Esteettömyydestä ja saavutettavuudesta on viimeisen kymmenen vuoden aikana erityisesti Euroopassa alettu puhua käsitteellä Design for All (DfA).

Design for All tarkoittaa sosiaalisesti vastuullista suunnittelua. Se merkitsee tuotteissa helppokäyttöisyyttä, ympäristöissä esteettömyyttä ja palveluissa saavutettavuutta ja toimivuutta. Design for All -lähestymistavassa lähtökohtana on pyrkimys ympäristöön (myös verkkoympäristöön), jossa kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet toimia ja jossa palvelut ovat kaikkien saavutettavissa.

Opetusministeriön asettama Vammaiset ja kulttuuri toimikunta on määritellyt esteettömyyttä ja saavutettavuutta seuraavasti: "Hyvä saavutettavuus kertoo erilaisten yhteisöjen tarpeiden huomioimisesta ja kohteen tarjonnan helposta lähestyttävyydestä. Saavutettava palvelu on kaikkien ulottuvilla ja tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen ja elämyksiin yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta"..."Esteettömyys painottaa palvelun toimivuutta etenkin toimimisesteisen ihmisen kannalta. Ollakseen saavutettavaa on ympäristön, palvelun tai tarjonnan oltava myös mahdollisimman esteetöntä"¹. Esteettömät ympäristöt ja saavutettavat palvelut eivät ole ainoastaan kuluttajan tai asiakkaan huomioimista, vaan ne palvelevat myös henkilöitä, jotka työskentelevät rakennuksissa ja palvelupisteissä. Joillekin henkilöille esteettömyys on ratkaiseva tekijä esimerkiksi työelämään osallistumiselle.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta tarkastellaan tässä kyselyssä laajasta näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, kuinka kokonaisvaltaisesti ja eri toimintakentillä esteettömyyttä on kunnissa huomioitu. Kyselyssä on tiedusteltu esteettömyyden huomioimista myös toiminta-alueilla, jotka eivät ole välttämättä kunnan hoidossa, vaan yksityisten (kuten joukkoliikenneyritykset) tai valtion toimijoiden (lääninhallitukset, väyläviranomaiset tms.) vastuulla.

1.3 Lainsäädäntö ja esteettömyys

Suomen perustuslaki sisältää säännökset muun muassa yksilön perusoikeuksista. Lain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan minkään henkilöön liittyvän syyn perusteella. Näitä ovat esimerkiksi ikä, vammaisuus, terveys, kieli ja alkuperä. Tämä syrjinnän kieltä voidaan ymmärtää myös esteettömyytenä. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat yhdenvertaisuuden edistämistä.

Vuonna 2004 voimaan astunut yhdenvertaisuuslaki laajentaa viranomaisten velvollisuuksia puuttua työelämässä, koulutuksen saamisessa ja etnisen alkuperän perusteella sosiaali- ja terveyspalveluissa tapahtuvaan syrjintään. Lain tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista. Sen

---

¹ Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi. Opetusministeriön julkaisu 2004:29.

mukaan viranomaisten tulee edistää yhdenvertaisuutta suunnitelmallisesti kaikessa toiminnassaan. Esimerkiksi kuntien tulee vakiinnuttaa asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa yhdenvertaisuutta tukevat toimintatavat ja viranomaisten tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista. (Yhdenvertaisuuslaki, Yhdenvertaisuuslaki - työkalupakki syrjintää vastaan, 2004).

Perustuslain mukaisten yksilön perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuslain mukaisen yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää kunnilta ympäristöjen esteettömyydestä ja palvelujen saavutettavuudesta huolehtimista.

Perustuslain ja yhdenvertaisuuslain lisäksi myös esimerkiksi vammaispalvelulaki edellyttää kunnilta elinolojen ja yleisten palvelujen kehittämistä kaikille toimiviksi ja sopiviksi. Esimerkiksi elinolojen kehittämistä käsittelevää pykälää 6 mukailleen, kunnan viranomaisten on pyrittävä toiminnallaan poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisten henkilöiden toimimismahdollisuuksia ja osallistumista. Palvelujen kehittämistä käsittelevän 7 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että sen yleiset palvelut soveltuvat myös vammaisille henkilöille.

Selkeimmin esteettömyyttä on suoraan säännelty rakennetun ympäristön alueella. Maankäyttö- ja rakennusasetus sekä maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelevät muun muassa alueiden käytön suunnittelua ja liikkumisesteetöntä rakentamista. Varsinaisia esteettömyyteen liittyviä velvoittavia määräyksiä on kaksi: Suomen rakentamismääräyskokoelman osa F1 Liikkumisesteetön rakentaminen ja G1 Asuntosuunnittelu. F1 ohjaa sellaisia julkisyhteisöjen hallinto- ja palvelurakennuksia sekä liike- ja palvelutiloja, joihin tasa-arvon näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä. G1 ohjaa asuintalojen asuntosuunnittelua.

1.4 Kartoituksen toteutus

Esteetön kunta -verkosto ja Kylä ja kaupunki kaikille -hanke toteuttivat kuntien esteettömyyskyselyn yhdessä. Kyselylomakkeen pohjan laati Elsa-hanketta koordinoiva WSP LT-Konsultit Oy. Kylä ja kaupunki kaikille -työryhmä täydensi lomaketta. Kysely toteutettiin internetkyselynä. Sen teknisestä toteutuksesta vastasi Hannu Lehto WSP LT - Konsultit Oy:stä. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian opiskelija Nora Ahde purki aineiston ja suoritti alustavan analyysin Eric Pollockin ohjauksessa ja Stadian tuella. Raportin saattoi loppuun Marjo Kivi Stakesista.

Esteettömyyskysely lähetettiin huhtikuussa 2004 lääninhallitusten esteettömyysyhteyshenkilöiden kautta sähköpostitse jokaisen Suomen 444 kunnan tekniseen toimeen. Sähköpostiviesti sisälsi pyynnön

vastata internetistä löytyvään esteettömyyskyselyyn. Saatekirjeen mukana lähetettiin linkki kyselyyn sekä liite, jossa selitettiin mitä esteettömyys ja saavutettavuus tarkoittavat. Kysely lähetettiin tekniseen toimeen siksi, että se vastaa kunnissa rakennetun ympäristön kehittämistä ja usein myös joukkoliikenneasioista. Saatekirjeessä pyydettiin olemaan yhteydessä myös sosiaali- ja terveystoimeen kyselyn vastaamisessa. Vastauksia saatiinkin laajasti kunnan eri toimialueilta (taulukko 1).

Pääosa kunnista vastasi kyselyyn internetissä. Muutamissa tapauksissa vastauslomakkeisiin oli vastattu käsin ja ne saapuivat postitse tai faxilla. Nämä lomakkeet vietiin jälkikäteen erikseen tietokantaan. Käsin vastaaminen on joissakin tapauksissa johtunut teknisistä ongelmista, on myös mahdollista, että syynä on ollut internetiympäristön vierastaminen.

Kysely jakaantuu kahteen pääosioon. Ensimmäisessä osassa tiedusteltiin esteettömyyden esiintymistä omana teemanaan kunnan strategisella tai poliittisella tasolla. Toisessa osassa haluttiin selvittää onko kunnan alueella tehty tai ollaanko tekemässä esteettömyyskartoituksia. Kyselyssä käytettiin valintakysymyksiä ja avokysymyksiä (kysymyslomake liiteosassa). Kysymysten luonteesta johtuen, aineiston analysoinnissa on käytetty laadullisia menetelmiä. Analysoinnissa on kiinnostuttu siitä, mitkä kunnat ovat heränneet esteettömyyden edistämiseen, millä tasolla esteettömyys on kunnassa huomioitu, mitä asian eteen on tehty ja mitä suunnitellaan tehtävän. Varsinaisia tilastollisia analyysejä ei analysoinnissa nähty tarkoituksenmukaiseksi käyttää.

Määräaikaan mennessä vastauksia oli saapunut 186 kappaletta. Lisäksi joitakin yksittäisiä vastauksia lähetettiin jälkikäteen, myös nämä vastaukset on huomioitu tässä raportissa. Kaikkiaan vastauksia saatiin 190 kunnasta. Taulukko 1 osoittaa, millä kunnan toimialalla kyselyyn vastannut tai vastanneet henkilöt työskentelivät.

Taulukko 1. Kunnan toimiala, jolla kyselyyn vastannut henkilö / vastanneet henkilöt työskentelivät

Vastaajan toimi	lukumäärä
Tekninen toimi/ osasto/ virasto	69
Keskushallinto	17
Sivistystoimi	15
Sosiaalitoimi	14
Talous/ hallinto-osasto	9
Koulutoimi	8
Ympäristöosasto	7
Rakennusosasto	6
Joukkoliikenneosasto	3
Vammaisneuvosto	1
Matkailutoimisto	1

2 Tulokset

Esteettömyyskysely lähetettiin kaikkiin Suomen 444 kuntaan. Näistä kyselyyn vastasi 190 kuntaa. Vastausprosentti oli 43%.

On mahdollista, että kysely ei kaikissa kunnissa tavoittanut oikeaa tai tarkoituksenmukaisinta tahoja, ja siksi vastaukset ovat joidenkin kuntien osalta voineet jäädä vaillinaisiksi ja osin virheellisiksi. Jälkikäteen on myös selvinnyt, että joissakin tapauksissa kysely ei ole tavoittanut oikeaa henkilöä, esimerkiksi esteettömyydestä vastaavaa virkamiestä, ja vastaaminen on kyseisen kunnan osalta jäänyt kokonaan tekemättä. Esteettömyys ei välttämättä ole laajasti tiedostettu käsite ja asian edistäminen jollakin kunnan toimialalla ei välttämättä ole muiden toimialojen tiedossa. Tällöin aiheeseen liittyvää kyselyäkään ei ehkä ole osattu toimittaa eteenpäin. On myös oletettavaa, että kyselyyn on herkemmin jätetty vastaamatta, mikäli kunta ei ole ollut esteettömyysasioissa aktiivinen. Selvityksen uskotaan kuitenkin antavan oikean suuntaisen kuvan siitä, miten esteettömyys on kuntien strategioissa ja ohjelmissa, sekä kartoituksissa huomioitu.

Kyselyn tuloksia tarkastellaan seuraavaksi kyselylomakkeen mukaisessa järjestyksessä. Kysely jakaantui neljään osaan:

1. Esteettömyys ohjelma- ja strategiatasolla
2. Esteettömyyskartoitukset
3. Esteettömyys teemana erityisteeman tai -hankkeen yhteydessä
4. Esteettömyyden edistämisen kiireellisimpiä toimenpiteitä kunnissa.

2.1. Esteettömyys ohjelma- ja strategiatasolla

Kyselyn ensimmäisessä osassa haluttiin tarkastella esteettömyyden asemaa kuntien strategisella ohjelmatasolla, sekä selvittää tarkemmin ne kuntien toimialueet, joilla esteettömyys on huomioitu. Alkualettamus oli, että mikäli esteettömyys strategiatasolta löytyy, liittyy se luultavimmin rakennetun ympäristön ja liikenteen alueille. Lisäksi strategiataason osalta haluttiin selvittää, mitkä kunnan tahot tai ulkopuoliset sidosryhmät olivat strategiatyöhön osallistuneet. Ensimmäisen osan lopuksi tiedusteltiin vielä, oliko esteettömyyden huomioiminen strategiatasolla johtanut käytännön toimenpiteisiin.

2.1.1 Esteettömyyden huomioiminen ohjelma- ja strategiatasolla

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin, onko kunnalla oma esteettömyysstrategia tai onko esteettömyys huomioitu osana muuta kunnan strategista ohjelmaa tai onko esteettömyys mainittu kunnan poliittisena tavoitteena. Kuntien oli mahdollista myös kertoa, mikäli esteettömyyden sisällyttäminen kunnan strategioihin tai muihin poliittisiin ohjelmiin oli vasta suunnitelmatasolla.

Kyselyyn vastanneista 190:stä kunnasta kaikkiaan 69:llä esteettömyys on tavalla tai toisella huomioitu strategia- tai ohjelmatasolla. Tässä luvussa ovat mukana myös ne kunnat, joilla esteettömyyden huomioiminen on vielä suunnitelmatasolla. Vastaavasti 121 kunnassa esteettömyys ei vastausten perusteella ole saanut strategia- tai ohjelmatasolla lainkaan huomiota. Toisin sanoen kyselyyn vastanneista kunnista reilussa kolmanneksessa (36 %) esteettömyys on huomioitu strategiatasolla ja vajaat kaksi kuntaa kolmesta (64 %) ei ole huomioinut esteettömyyttä ollenkaan, edes suunnitelmatasolla.

Kyselyyn vastanneista viisi ilmoittaa, että kunnalla on oma esteettömyysstrategiansa¹. 28 kunnassa esteettömyys on huomioitu osana kunnan muuta strategista ohjelmaa ja 24 kunnassa esteettömyys on mainittu kunnan poliittisena tavoitteena. Suunnitelmatasolla esteettömyys on huomioitu kaikkiaan 29 kunnassa: kahdeksan suunnittelee oman esteettömyysstrategian laatimista, 11 kuntaa suunnittelee ottavansa esteettömyyden osaksi muuta strategista ohjelmaa ja 10 kuntaa suunnittelee mainitsevansa esteettömyyden kunnan poliittisena tavoitteena. (Kuntien nimet taulukoituna liiteosassa)

Vastausten perusteella voi vetää johtopäätöksen, että oman erillisen esteettömyysstrategian sijaan kunnat suosivat mieluummin tapaa, jossa esteettömyys on sisällytetty osaksi jotakin muuta kunnan strategiaa tai poliittista ohjelmaa. Myös kyselyn tekijät pitävät tätä tapaa suositeltavampana. Esteettömyys ja saavutettavuus ovat tai niiden pitäisi olla oleellinen osa kaikkia kunnan toiminta-alueita. Siksi esteettömyys pitäisi sisällyttää suoraan kaikkiin kunnan eri strategioihin ja poliittisiin ohjelmiin. Toisaalta siitä voi olla myös etua, että tärkeä, mutta monin tavoin jäsentymätön asia nostetaan omaksi erikoisteemaksi kunnes se saadaan integroitua luontevaksi osaksi kaikkea toimintaa.

---

¹ Helsinki, Mäntsälä, Lahti, Vaasa ja Rovaniemen kaupunki

Taulukko 2. Esteettömyys kuntien strategia- ja ohjelmatasolla

Strategian muoto	Lukumäärä kpl
Oma esteettömyysstrategia	5
Osana muuta strategista ohjelmaa	28
Mainittu kunnan poliittisena tavoitteena	24
Suunnitteilla oma esteettömyysstrategia	8
Suunnitteilla osaksi muuta strategista ohjelmaa	11
Suunnitteilla mainittavaksi kunnan poliittisena tavoitteena	10

2.1.2 Mitä alueita tehty tai suunniteltu esteettömyysstrategia koskee

Kyselyssä haluttiin myös selvittää, millä kunnan alueilla esteettömyyttä oli huomioitu. Tähän pyydettiin vastausta kaikilta niiltä kunnilta, jotka ensimmäisen kysymyksen perusteella olivat jo huomioineet tai suunnittelivat huomioivansa esteettömyyttä kunnan strategia- tai ohjelmatasolla. Kysymykseen vastasi 36 kuntaa, noin puolet niistä, joille kysymys oli suunnattu.

Useimmiten kuntien tehdyissä tai suunnitelluissa esteettömyysstrategioissa ja -ohjelmissa on huomioitu **julkiset rakennukset** ja **rakennettu ympäristö** (kadut, tiet, puistot). Julkiset rakennukset mainitaan 31 kunnan vastauksissa ja rakennettu ympäristö 29:n. Seuraavaksi eniten mainintoja saa **sosiaalipalvelut** (24 kuntaa). **Joukkoliikenne** (pysäkit, kalusto, informaatio), kunnan **terveys-** sekä **liikunta- ja vapaa-ajanpalvelut** ovat kukin huomioitu 22 kunnan esteettömyysohjelmissa. Sitten järjestyksessä tulevat **yksityiset rakennukset ja asunosuunnittelu** sekä **kulttuuripalvelut**. Toiminta-alue, jossa kunnat ovat vähiten huomioineet esteettömyyttä on **viestintä**. (Taulukko 3).

Muutamassa kunnassa esteettömyysstrategiaan on sisällytetty liikenneturvallisuussuunnitelma, johon on kuulunut muun muassa lasten ja vanhusten turvallisuuskysymyksiä, liikenneympäristöön kohdistuvia teknisiä parannuksia ja liikennekasvatusta, -valistusta ja -tiedotusta koskeva toimintasuunnitelma. Yksi kunta mainitsee erikseen, että sen esteettömyysstrategiassa oli huomioitu esteetön ulkoleikkipaikka.

Taulukko 3. Toiminta-alueet, joita tehty tai suunniteltu kunnan esteettömyysstrategia tai -ohjelma kattaa (n=36)

Kunnan toiminta-alue	Toiminta-alue, joka sisältyy kunnassa tehtyyn tai suunniteltuun esteettömyysstrategiaan tai muuhun poliittisen esteettömyysohjelmaan
Julkiset rakennukset	31
Rakennettu ympäristö (kadut, tiet, puistot)	29
Sosiaalipalvelut	24
Joukkoliikenne (pysäkit, kalusto, informaatio)	22
Terveyspalvelut	22
Liikunta- ja vapaa-aika (liikuntapaikat ym.)	22
Yksityiset rakennukset, asunosuunnittelu	20
Kulttuuri	18
Koulutus	16
Viestintä	12

Kunnat ovat odotetusti kiinnittäneet esteettömyysasioihin huomiota erityisesti rakennetun ympäristön (julkiset rakennukset, kadut, tiet, puistot) alueella. On todennäköistä, että myös kohtuullisen usein huomioitujen sosiaali-, terveys- ja liikunta- ja vapaa-ajanpalveluiden osalta on mietitty juuri rakennusten ja palvelupisteiden esteettömyyden kehittämistä. Myös joukkoliikenteen esteettömyys on odotetusti huomioitu usean kunnan strategioissa ja ohjelmissa. Esteettömyyden merkitys ja esteiden olemassaolo on luultavasti kohtuullisen helppo tiedostaa juuri rakennetun ympäristön ja joukkoliikenteen alueilla. Esteet ovat konkreettisempia ja helpommin havaittavia, kuin esimerkiksi kulttuurin, koulutuksen tai viestinnän alueilla ilmenevät esteettömyyden ongelmat. Kuntien Lisäksi vammaisjärjestöjen aktiivisuudella ja rakennettua ympäristöä säätelevillä määräyksillä ja asetuksilla on oletettavasti oma tärkeä roolinsa esteettömyyden tiedostamisessa rakennetussa ympäristössä yleensä ja joukkoliikenteessä.

Kaikkein vähiten kunnissa oli strategiatasolla huomioitu kulttuuri- ja koulutuspalveluiden sekä viestinnän esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Kuitenkin jokaisella kuntalaisella pitäisi olla yhdenvertainen pääsy koulutukseen, oikeus nauttia kulttuuritapahtumien tarjonnasta ja tuottaa itse taidetta sekä oikeus saada tietoa kunnan tarjoamista palveluista. Jotta yhdenvertaisuuden periaate ja tasa-arvo toteutuvat, tulee esteettömyys huomioida kaikilla kunnan toimialueilla. Aivan viime vuosina on useampikin ministeriö julkaissut suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia muun muassa liittyen taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen, viestintäpalveluiden esteettömyyden kehittämiseen ja koulutuksen saavutettavuuteen. (ks. johtopäätökset s. 27)

2.1.3 Esteettömyysstrategian laadinnassa mukana olleet tahot

Taho, joka oli vastannut esteettömyyden huomioimisesta ohjelma- ja strategiatasolla, vaihteli kunnittain. Selvästi eniten esteettömyyden huomioimisesta oli vastuuta kantanut tekninen toimi: 11 kunnassa 30:stä. Lisäksi esteettömyysstrategiasta oli vastannut muun muassa sosiaalityö, terveystoimi, vammaisneuvosto, kunnanhallitus, poikkiallinen työryhmä, perusturvakeskus, yksityishenkilö tai kukin hallintokunta omalta osaltaan.

Esteettömyysstrategian laadinnasta vastaavien yksiköiden lisäksi työssä on useimmiten ollut mukana myös muita hallintokuntia. Mikäli tekninen toimi ei ole ollut vastaavana tahona, on se usein ollut muuten strategiatyössä mukana (11 kunnassa). Lisäksi kunnat ovat ilmoittaneet, että muista hallintokunnista esteettömyysstrategiatyössä olivat olleet mukana muun muassa sosiaali- ja terveystoimi, sivistys- ja vapaa-ajan toimi, perusturvakeskus sekä ympäristötoimi. Neljä kuntaa ilmoitti, että esteettömyysstrategian laadinnassa on tai on ollut mukana kaikki hallintokunnat.

Kyselyssä haluttiin myös selvittää, kuinka usein kunnat tekevät esteettömyysstrategia- tai -ohjelmatyössä yhteistyötä hallinnon ulkopuolisten tahojen, esimerkiksi käyttäjäorganisaatioiden kanssa. Tiedusteluun vastasi kaikkiaan 35 kuntaa. Näistä kuusi ilmoittaa, että esteettömyysstrategiatyössä ei ole tehty tai ei tehdä yhteistyötä ulkopuolisten tahojen kanssa. Loput 29 kuntaa on tehnyt tai tekee yhteistyötä myös muiden kanssa.

Kaikkiaan 28 kuntaa eritteli keiden kanssa yhteistyötä oli tehty. Suosituin yhteistyökumppani esteettömyysstrategiatyössä on kyselyyn vastanneissa kunnissa ollut vammaisjärjestöt. Yhtä lukuun ottamatta kaikki kunnat, jotka tekevät tai olivat tehneet esteettömyysstrategiatyössä yhteistyötä hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa, olivat olleet yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa. Näistä kahdeksan oli tehnyt yhteistyötä ainoastaan vammaisjärjestöjen kanssa, muut 19 olivat tehneet yhteistyötä lisäksi myös muiden tahojen kanssa.

Vammaisjärjestöjen rinnalla suosituin yhteistyötaho on ollut ikäihmisten järjestöt. Kaikkiaan 16 kuntaa oli tehnyt yhteistyötä ainakin näiden kahden tahon kanssa. Seuraavaksi suosituimmat yhteistyötahot ovat olleet seurakunnat ja liikennöitsijät, molemmat 13 kunnan kumppaneina. Myös nuorisjärjestöjä (8 kuntaa) ja yksityisiä kiinteistönomistajia (7 kuntaa) on ollut mukana kuntien esteettömyystyössä.

Taulukko 4. Hallinnon ulkopuoliset sidosryhmät joiden kanssa esteettömyysstrategiaa on suunniteltu tai tullaan suunnittelemaan

Sidosryhmä	Lukumäärä
Vammaisjärjestö	27
Ikäihmisten järjestö	17
Liikennöitsijät	13
Seurakunta	13
Nuorisojärjestö	8
Yksityinen kiinteistönomistaja	7

2.1.4 Esteettömyysstrategiasta seuranneita toimenpiteitä

Esteettömyyskyselyn strategisia ohjelmia käsittelevän osan lopuksi tiedusteltiin, olivatko tehdyt tai suunnitellut esteettömyysstrategiat tai -ohjelmat johtaneet toimenpiteisiin. Kysymykseen saatiin vastaukset 30 kunnan osalta. 19 kunnassa esteettömyyden huomioiminen strategioissa tai ohjelmissa oli johtanut toimenpiteisiin, 11 kunnassa ei. Erittäin harmillista on, että peräti 39 kunnan osalta jäi tämä kysymys vastaamatta. Luultavasi lomakkeeseen vastannut henkilö ei ollut tiennyt mahdollisista toimenpiteistä.

Lähes kaikki vastauksissa mainituista toimenpiteistä koskivat rakennetun ympäristön esteiden poistamista ja liikuntaesteisten henkilöiden liikkumisen (liikkumisympäristön ja liikennepalveluiden) parantamista. Kunnissa on muun muassa pyritty varmistamaan esteetön pääsy julkisiin ja kaupallisiin tiloihin, on rakennettu luiskia ja asennettu sähköisesti avautuvia ovia, on rakennettu hissejä ja uusittu WC-tiloja. Usein esteettömyyden edistämistoimet ajoitetaan rakennusten peruskorjausten yhteyteen tai esteettömyyden ongelmiin pyritään tarttumaan sitä mukaa, kun kiinteistöissä suoritetaan yleisiä korjaus- tai uudistustoimia. Myös vuokra-asuntojen esteettömyyttä on korjaustoimin pyritty edistämään. Strategialla mainitaan olleen vaikutusta myös kunnanhallituksen päätöksentekoon. Jossain kunnassa rakennusten rakennusluvut tarkastetaan vammaistoimikunnassa ennen luvan myöntämistä.

Joukkoliikenteen alueen toimenpiteissä on paranneltu linja-autopysäkkejä ehdotettujen tarpeiden mukaisesti, joukkoliikenteen asiointireittejä on järjestetty paremmin kysynnän mukaiseksi ja liikennejärjestelyissä on yleensä pyritty ottamaan huomioon vammaisjärjestöjen toiveet. Kaksi kuntaa mainitsee esteettömyyden huomioimisen kunnan strategiassa johtaneen joukkoliikenteen palveluauton toiminnan aloittamiseen.

Joissakin kunnissa katuverkon esteettömyyttä on pyritty kehittämään jo vuosia. Useissa kunnissa ihmisten käyttämiin yleisiin kulkureitteihin on kiinnitetty huomiota: jalkakäytävien reunakiviä on madallettu ja viistottu tai tätä suunnitellaan.

Myös liikunta- ja vapaa-ajanpalveluiden esteettömyyden edistämisestä on muutama maininta. Esimerkiksi uimahalliin on asennettu allashissi liikuntavammaisille uimareille ja kuntosalipalveluita kehitettäessä huomiota on kiinnitetty erityisesti vammaisiin henkilöihin ja ikäihmisiin. Yhdessä kunnassa pyritään edistämään liikuntavammaisten ihmisten mahdollisuuksia harrastaa virkistyskalastusta.

Joissakin kunnissa esteettömyyttä on lähdetty edistämään systemaattisemmin Liikenne- ja viestintäministeriön hanketuen avulla sekä EU-rahoituksella.

2.2 Esteettömyyskartoitukset

Selvityksen toinen pääosa käsitteli kuntien tekemiä esteettömyyskartoituksia. Kuten strategiaoosuudessa, myös kartoitusten osalta haluttiin selvittää tarkemmin ne kuntien toimialueet, joilla esteettömyyttä on kartoitettu. Alkualettamus oli, että esteettömyyttä olisi kartoitettu lähinnä rakennetun ympäristön ja joukkoliikenteen alueilla. Kuten lomakkeen ensimmäisessä osassa, myös tässä oltiin kiinnostuneita siitä, mikä tai mitkä tahot olivat olleet mukana tekemässä esteettömyyskartoituksia. Lisäksi kysyttiin kartoitusten tekovuosi ja mahdolliset kartoituksista seuranneet toimenpiteet

2.2.1 Kunnissa tehdyt esteettömyyskartoitukset

Kartoituksia tarkastelevan osion ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin, onko kunnassa laadittu tai onko suunnitteilla laatia esteettömyyskartoituksia. Kyselyyn vastanneista 190:stä kunnasta 46:ssa on tehty esteettömyyskartoituksia, eli melkein joka neljännessä. 11 kunnassa suunnitellaan esteettömyyden kartoittamista. 133 kunnassa (70 %) ei esteettömyyskartoituksia ole tehty eikä ole suunnitelmissa tehdä.

Miten nämä kartoituksia tehneet tai niitä suunnitelleet kunnat suhteutuvat niihin kuntiin, joilla esteettömyys on huomioitu strategiatasolla (kysymys 1)? Onko näiden tekijöiden väliltä löydettävissä jotain linjaa?

Kyselyyn vastanneista kunnista esteettömyyskartoituksia tehneitä tai kartoitusta suunnittelevia on yhteensä kaikkiaan 57 kappaletta. Näistä 37 (65%) on sellaisia, joissa esteettömyys on huomioitu myös kunnan ohjelmatasolla (vastaus "kyllä" tai "suunnitteilla" kysymykseen 1a). Loput 20 kartoitusta on tehty kunnissa, joissa esteettömyyttä ei ole huomioitu mitenkään strategioissa tai poliittisissa ohjelmissa.

Tilannetta voidaan tarkastella myös toisesta näkökulmasta. Kun selvitykseen osallistuneista kunnista kaikkiaan 69 oli huomionnut esteettömyyden strategia- tai ohjelmatasolla (myös suunnitelmissa). 54 % näistä kunnista oli tehnyt tai suunnitellut tekevänsä esteettömyyskartoituksia ja 46 % ei. Näiden lukujen perusteella voidaan todeta, että kunnissa, joissa esteettömyys on huomioitu strategiatasolla, tehdään hieman useammin esteettömyyskartoituksia kuin kunnissa, joissa esteettömyyttä ei ole ohjelmatasolla huomioitu.

Kun tarkasteluun otetaan kaikki ne kunnat, joissa esteettömyys on muodossa tai toisessa (myös suunnitelmissa) ollut esillä, eli esteettömyys on huomioitu ohjelmatasolla ja /tai esteettömyyttä on kartoitettu, nousee kuntien kokonaismäärä 89:ään. Tämä on 47 % kaikista kyselyyn vastanneista kunnista, lähes puolet. Näistä 37 on sellaisia, joissa esteettömyys löytyy ohjelmatasolta ja joissa on tehty kartoituksia. 32 sellaista kuntaa joissa esteettömyys löytyy strategiatasolta, mutta kartoituksia ei ole tehty ja 20 sellaista kuntaa, joissa on tehty kartoituksia, mutta esteettömyyttä ei ole huomioitu ohjelmatasolla.

Kyselyyn vastanneiden kuntien esteettömyyskartoitukset on tehty vuosien 1974 ja 2004 välillä. Kyselyssä saatiin vuositiedot kaikkiaan kuudestakymmenestä kartoituksesta. Eniten esteettömyyttä on kartoitettu 2000-luvulla. Viiden vuoden aikana, vuosina 2000-2004, on tehty kaikkiaan 32 kartoitusta. 1980-luvulla ilmoitetaan tehdyn 15 kartoitusta ja 1990-luvulla kymmenen. 1990-luvulla koettu matalasuhdanne on saattanut vaikuttaa siihen, että kartoitusten määrä on pienempi kuin edellisellä vuosikymmenellä. 2000-luvulla tehtyjen kartoitusten suhteellisen suuri määrä saattaa johtua paitsi taloussuhdanteista, mutta myös vammaisjärjestöjen aktiivisuudesta asemansa parantamiseksi ja yleisestä heräämisestä aiheeseen.

2.2.2 Mille kunnan alueille kartoitukset on kohdistettu

Esteettömyyskartoituksia tehneiltä kunnilta tiedusteltiin myös tarkemmin, mitä kunnan maantieteellistä aluetta kartoitus on koskenut: keskustaa, tiettyä kunnan osaa vai koko kuntaa. Annettujen vastausten perusteella kunnissa on eniten kartoitettu keskusta-alueiden esteettömyyttä, näin 30 kunnassa.

Yhdeksän kuntaa ilmoittaa, että tehty esteettömyyskartoitus kattaa koko kunnan alueen. Tässä on kuitenkin tulkinnanvaraa, sillä vastaajat olivat käsittäneet määritelmän "koko kunta" hyvin eri tavoin. Tarkasteltaessa kuntien tilannetta tarkemmin, selviää, että vastaavanlaisessa tilanteessa on toinen kunta kertonut kartoittaneensa koko kunnan alueen ja toinen kunnan osia.

Kunnissa on kartoitettu keskusta-alueiden lisäksi myös paljon keskusta-alueen ulkopuolisia asuinalueita. Lisäksi vastauksista selviää, että kunnissa on kartoitettu esimerkiksi kyläkeskus, kirkonkylä, pääkatu tai muita keskustan katuja, virastoalueen kevyenliikenteen järjestelyitä tai sitten on tehty yksittäisiä kartoituksia eri puolilla kunnan aluetta.

Niin keskusta-alueilla kuin niiden ulkopuolisilla asuinalueillakin kartoitukset ovat usein kohdistuneet erilaisiin julkisen sektorin toimitiloihin kuten kunnanvirastoihin, päiväkoteihin, vanhainkoteihin, kirjastoihin, liikuntahalleihin, koulut ja lukiot tai terveyskeskuksiin.

2.2.3 Millä toiminta-alueilla esteettömyyttä on kartoitettu

Selvityksessä haluttiin saada selkeämpi kuva niistä kunnan toiminta-alueista, joiden osalta esteettömyyttä oli kartoitettu. Toiminta-alueet, joista oltiin kiinnostuneita, ovat joukkoliikenne (asemat, pysäkit, kalusto jne.), rakennettu ympäristö (julkiset rakennukset, asunnot, ulkotilat, talviolosuhteet) ja palvelut (sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalvelut sekä liikunta ja vapaa-aika). Kysymys oli suunnattu niille kunnille, jotka aikaisemmin vastasivat, että kunnassa on tehty esteettömyyskartoituksia (46 kuntaa).

Eniten kunnissa on ehdottomasti kiinnitetty huomiota sisäänkäyntien esteettömyyteen. Kaikkein eniten on kartoitettu kunnan omistamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyyttä (41 kunnassa).

Seuraavaksi eniten on kartoitettu sisäänkäyntien esteettömyyttä kaikilla palvelusektorin alueilla: terveyspalvelujen toimitilojen sisäänkäynnit on kartoitettu 40 kunnassa, sosiaalipalvelujen toimitilojen sisäänkäynnit 39 kunnassa, kulttuuripalvelujen toimitiloihin sisäänkäynti 36 kunnassa, koulutuspalvelujen toimitilojen sisäänkäynnit sekä liikunta ja vapaa-ajan toimitilojen sisäänkäynnit on kartoitettu 34 kunnassa.

Vähiten kunnissa on kartoitettu verkkopalvelujen ja muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuutta. Tilanne on sama koko palvelusektorilla. Eniten asiaan oli kiinnitetty huomiota sosiaalipalveluissa. Kymmenessä kunnassa oli kartoitettu verkkopalvelujen ja muun viestinnän saavutettavuutta. Vähiten asiaa oli kartoitettu liikunnan ja vapaa-ajan palveluiden osalta, molempien osalta seitsemässä kunnassa. Tämä sama suuntaus näkyy myös joukkoliikenteen alla. Informaation saavutettavuutta oli tutkittu 10 kunnassa.

Seuraavaksi käydään esteettömyyskartoitusten tilanne läpi jokaisella kysymyksessä eritellyllä kunnan toiminta-alueella.

Joukkoliikenne

Joukkoliikenteen toiminta-alueita tarkasteltiin erikseen asemien, pysäkkien ja liikennevälineiden esteettömyyden, informaation saavutettavuuden ja palveluliikenteen esteettömyyden osalta. Eniten joukkoliikenteen alueella on kiinnitetty huomiota pysäkkien esteettömyyteen. 20 kunnassa tämä on huomioitu esteettömyyskartoituksissa. Asemien ja liikennevälineiden esteettömyyttä on molempia kartoitettu 15 kunnassa. Informaation saavutettavuus joukkoliikenteessä oli otettu huomioon kymmenen kunnan esteettömyyskartoituksessa. Kuusi kuntaa ilmoittaa, että siellä esteettömyyttä oli kartoitettu ainoastaan palveluliikenteen osalta.

Taulukko 5. Kuntien tekemät esteettömyyskartoitukset joukkoliikenteen alueella

Joukkoliikenne	Vastanneiden lukumäärä
Pysäkkien esteettömyys	20
Asemien esteettömyys	15
Liikennevälineiden esteettömyys	15
Informaation saavutettavuus	10
Esteettömyys arvioitu vain palveluliikenteen osalta	6

Rakennettu ympäristö

Rakennettua ympäristöä ja sen esteettömyyden kartoittamista tarkasteltiin kyselyssä erikseen julkisten rakennusten sisäänkäyntien ja sisätilojen osalta, asuntojen sisäänkäyntien ja sisätilojen osalta sekä vielä ulkotilojen ja talviolosuhteiden osalta.

- **Julkiset rakennukset**

Julkisten rakennusten esteettömyyttä tarkasteltiin erikseen kunnan omistamien, yksityisomistuksessa olevien ja kunnan vuokraamien rakennusten osalta.

Sisäänkäyntien esteettömyyteen on kiinnitetty enemmän huomiota kuin sisätilojen esteettömyyteen. Kunnissa pidetään selvästi tärkeänä huolehtia siitä, että kaikilla kuntalaisilla on pääsy julkisiin rakennuksiin. Kaikkein enitenhan esteettömyyskartoituksissa on selvitetty juuri kunnan omistamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyyttä (41 kunnassa). Myös yksityisomistuksessa olevien julkisten rakennusten sisäänkäyntien esteettömyyttä on kartoitettu, ja vielä useammin, jos kunta on rakennuksessa vuokralla (taulukko 6).

Julkisten rakennusten **sisätilojen** osalta esteettömyyttä on kartoitettu useimmiten kunnan omistamissa rakennuksissa (33 kunnassa). Yksityisomistuksessa olevien julkisten rakennusten sisätilojen esteettömyyttä on kartoitettu ainoastaan 14 kunnassa. Tämä osuus kuitenkin nousee silloin, jos kunta on vuokralla rakennuksessa.

Taulukko 6. Kuntien tekemät esteettömyyskartoitukset julkisissa rakennuksissa

Julkiset rakennukset	Vastanneiden lukumäärä
Sisäänkäynnit	
Kunnan omistamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	41
Kunnan vuokraamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	31
Yksityisomistuksessa olevien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	24
Sisätilat	
Kunnan omistamien rakennusten sisätilojen esteettömyys	33
Kunnan vuokraamien rakennusten sisätilojen esteettömyys	23
Yksityisomistuksessa olevien rakennusten sisätilojen esteettömyys	14

- **Asunnot**

Selvityksessä tarkastellaan asuintalojen sisäänkäyntien ja asuntojen sisätilojen esteettömyyttä erikseen kunnan omistamien vuokratalojen, liikelaitosten omistamien vuokratalojen sekä palvelukeskusten ja hoitokotien osalta.

Sisäänkäyntien ja sisätilojen esteettömyyttä on kartoitettu eniten palvelukeskuksissa ja hoitokodeissa. Tämä on luonnollista ajatellen näiden keskusten toiminnallista luonnetta. Toisin kuin julkisten rakennusten kohdalla, asuntojen osalta tehdyt esteettömyyskartoitukset jakautuivat tasaisemmin sisäänkäyntien ja sisätilojen välille. Hieman yllättävää on ehkä se, että liikelaitosten omistamien vuokratalojen sisäänkäyntien esteettömyyttä on kartoitettu jonkin verran useammin kuin kunnan omistamien. Asuntojen sisätilojen osalta tilanne on päinvastainen.

Taulukko 7. Kunnan tekemät esteettömyyskartoitukset asunnoissa

Asunnot	Vastanneiden lukumäärä
Sisäänkäynnit	
Palvelukeskusten ja hoitokotien sisäänkäyntien esteettömyys	25
Liikelaitosten omistamien vuokratalojen sisäänkäyntien esteettömyys	14
Kunnan omistamien vuokratalojen sisäänkäyntien esteettömyys	13
Sisätilat	
Palvelukeskusten ja hoitokotien sisätilojen esteettömyys	20
Kunnan omistamien vuokra-asuntojen esteettömyys	12
Liikelaitosten omistamien vuokra-asuntojen esteettömyys	10

- **Ulkotilat ja talviolosuhteet**

Ulkotilojen osalta esteettömyyden kartoittamista tarkasteltiin kolmen osa-alueen kautta:

- puistot, viheralueet, leikkikentät ja pihat
- kadut ja tiet
- opasteet

Eniten kunnissa on kiinnitetty huomiota katujen ja teiden esteettömyyteen. Tätä oli kartoitettu 30 kunnassa. Opasteiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta on kartoitettu 21 kunnassa. Puistot, viheralueet, leikkikentät ja pihat oli huomioitu 19 kunnan esteettömyyskartoituksissa.

Talviolosuhteet aiheuttavat jo muutoinkin huomoinen liikkuville aivan uusia haasteita liikkain tienpintoineen, kulkuväylille aurattuine lumikasoineen jne. Ehkä hieman yllättäen talviolosuhteiden huomioiminen (valaistus, talvihoito jne.) oli kuntien esteettömyyskartoituksissa jäänyt vähemmälle

huomiolle kuin muut ulkotilojen osalta kysytyt alueet. Talviolosuhteet oli huomioitu 17 kunnan kartoituksissa.

Taulukko 8. Kuntien tekemät esteettömyyskartoitukset ulkotilojen ja talviolosuhteiden osalta

Ulkotilojen esteettömyys	Vastanneiden lukumäärä
Kadut ja tiet	30
Opasteet	21
Puistot, viheralueet, leikkikentät	19
Talviolosuhteet	
Valaistus, talvihoito tms.	17

Palvelut

Palvelujen tarjoaminen on yksi tärkeimmistä kuntien tehtävistä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että palvelut ovat tasavertaisesti kaikkien kuntalaisten saatavissa ja saavutettavissa.

Tutkimuksessa laajaa palvelusektoria ja sen huomioimista esteettömyyskartoituksissa tarkasteltiin erikseen sosiaali-, terveys-, koulutus-, kulttuuri- sekä liikunta- ja vapaa-ajan palveluiden saavutettavuuden osalta. Kunkin osa-alueen alla tarkasteltiin vielä erikseen toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyyttä, toimitilojen esteettömyyttä, verkkopalvelujen saavutettavuutta sekä muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuutta. Liikunta- ja vapaa-ajan sektorilla tarkasteltiin lisäksi vielä ulkoalueiden esteettömyyttä.

Kuten jo aikaisemmin kävi ilmi, kaikkein eniten kuntien esteettömyyskartoituksissa on tarkasteltu kunnan omistamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyyttä (41 kunnassa). Tämä luku sisältää muun muassa palvelusektorin erilaisten toimitilojen sisäänkäynnit. Kun palvelusektoria tarkastellaan toimialoittain, paljastuu, että kaikkein useimmiten kunnat ovat kartoittaneet terveyspalveluiden sisäänkäyntien (40 kunnassa) sekä sosiaalipalveluiden sisäänkäyntien (39 kunnassa) esteettömyyttä. Kulttuuripalvelujen sisäänkäyntien esteettömyyteen on kiinnitetty useammin huomiota (36 kunnassa) kuin koulutus- tai liikunta- ja vapaa-ajan palveluiden sisäänkäynteihin (34 kunnassa).

Myös toimitilojen esteettömyyteen on palvelusektorilla kiinnitetty huomiota. Eniten toimitilojen esteettömyyttä on kartoitettu sosiaali- ja terveyspalveluiden alueella, vähiten liikunta- ja vapaa-ajanpalveluissa. Liikunta- ja vapaa-ajan palvelujen alueella 20 kuntaa ilmoittaa kartoittaneensa ulkotilojen esteettömyyttä.

Vähiten kunnissa on kartoitettu verkkopalvelujen ja muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuutta. Tilanne on sama koko palvelusektorilla. Eniten asiaan oli kiinnitetty huomiota sosiaalipalveluissa. Kymmenessä kunnassa oli kartoitettu sekä verkkopalvelujen, että muun viestinnän saavutettavuutta. Vähiten asiaa oli kartoitettu liikunnan ja vapaa-ajan palveluiden osalta, molempien osalta seitsemässä kunnassa. Tilanne oli sama joukkoliikenteen alla, jossa informaation saavutettavuutta oli tutkittu 10 kunnassa.

Kuntien mielenkiinnon toivotaan suuntautuvan vähitellen myös viestinnän saavutettavuuden ja verkkoviestinnän esteettömyyden alueille. Viestinnän saavutettavuudessa oleellista on monikanavaisuus, sama informaatio on mahdollista saavuttaa eri kanavien kautta (painettuna esitteenä, puhelimitse, internetistä). Oleellinen informaatio pitäisi olla saatavilla myös esimerkiksi selkokielellä ja viittomakielellä ja palvelupisteet pitäisi olla varustettu induktiosilmukoin. Kunnat kehittävät jatkuvasti uusia sähköisiä palvelumuotoja, ja mikäli esteettömyyskysymystä ei näissä ole huomioitu, jää moni kuntalainen palveluiden ulkopuolelle. Niin Suomessa kuin laajemminkin EU:n tasolla on julkisista verkkopalveluista ja niiden esteettömyydestä puhuttu jo usean vuoden ajan. Suomessa muun muassa valtiovarainministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö ovat pyrkineet ohjaamaan kuntien toimintaa toimenpidesuosituksilla. (ks. johtopäätökset s.27).

Taulukko 9. Esteettömyyskartoitukset palvelusektorilla

Sosiaalipalvelut	Vastanneiden lukumäärä
Toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyys	39
Toimitilojen esteettömyys	31
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	10
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus	10

Terveyspalvelut	Vastanneiden lukumäärä
Toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyys	40
Toimitilojen esteettömyys	32
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	8
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus	10

Koulutuspalvelut	Vastanneiden lukumäärä
Toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyys	34
Toimitilojen esteettömyys	29
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	8
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus	9

Kulttuuripalvelut	Vastanneiden lukumäärä
Toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyys	36
Toimitilojen esteettömyys	28
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	9
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus	9

Liikunta- ja vapaa-aika	Vastanneiden lukumäärä
Toimitilojen sisäänkäyntien esteettömyys	34
Toimitilojen esteettömyys	26
Ulkoalueiden esteettömyys	20
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	7
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus	7

2.2.4 Esteettömyyskartoituksesta vastaavat tahot

Kuten strategia- ja ohjelmatasolla, myös esteettömyyskartoituksissa aktiivisimpia toimijoita ovat selvästi olleet kuntien tekniset toimet sekä sosiaali- ja terveyssektori. Kaikkiaan 29 kunnassa tekninen toimi on ollut päävastuussa esteettömyyden kartoittamisessa, lisäksi 16 kunnassa se on ollut mukana kartoitustyössä. Sosiaali- ja terveyssektori on vastannut 18 kunnan esteettömyyskartoituksista ja lisäksi 15 kunnassa se on ollut muuten mukana. Vammaisneuvosto on vastannut kartoituksen toteuttamisesta kaikkiaan 10 kunnassa. Joissakin yksittäisissä tapauksissa kunnan esteettömyyskartoituksesta on vastannut asunto-, koulu-, kulttuuritoimi ja tiedotus/viestintä. Kolmessa kunnassa kartoituksesta on vastannut vammaisjärjestö. Nämä tahot ovat kuitenkin hieman useammin olleet yhteistyökumppaneina kunnissa tehdyissä kartoituksissa.

Kun esteettömyyskartoituksista vastaavia tahoja tarkastellaan kartoitusvuoden mukaan, paljastuu, että 2000-luvulla tehtyjen kartoitusten tekemisestä ovat suurimmaksi osaksi vastanneet vammaisneuvostot. 1980-luvulla puolestaan tekninen toimi näyttäytyy aktiivisimpana kartoituksista vastaavana tahona, toisin kuin 1990-luvulla, jolloin se ei ole vastannut yhdestäkään kartoituksesta, vaan aktiivisimpia ovat olleet vammaisneuvostot ja sosiaali- ja terveystoimi.

Taulukko 10. Kartoituksen/kartoitusten laadinnasta vastaavat tahot

Kunnan taho	Vastuutaho	Oli mukana
Tekninen toimi	29	16
Sosiaali- ja terveystoimi	18	15
Vammaisneuvosto tai -järjestö	13	
Asuntotoimi	4	7
Koulutoimi	4	11
Kulttuuritoimi	1	7
Tiedotus/Viestintä	1	5

Edellä mainittujen lisäksi yksittäisiä muita esteettömyyskartoituksen laatineita tahoja olivat mm. liikuntavirasto, kunnan liikennöitsijä ja sosiaalialan opiskelijat. Kartoitus saatettiin myös toteuttaa yhteishankkeena, jolloin vastuutahona oli useammasta tekijästä koostuva joukko.

Yhteistyö hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa

Kysymyslomakkeessa tiedusteltiin myös avokysymyksellä, onko kartoituksia tehty yhteistyössä hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. Useassa vastauksessa yhteistyökumppaniksi mainitaan taho, joka itse asiassa on osa kunnan hallintoa, kuten vanhus- tai vammaisneuvosto. 46:sta esteettömyyskartoituksia tehneestä kunnasta 35 kertoo tehneensä kartoituksen yhteydessä yhteistyötä hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. Ylivoimaisesti eniten esteettömyyskartoituksissa on tehty yhteistyötä vammaisneuvostojen ja -järjestöjen kanssa. Ainoastaan kahdessa kunnassa vammaisjärjestö tai -neuvosto ei ole ollut mukana kartoituksen teossa. Vanhusneuvostot ovat myös olleet aktiivisesti mukana kartoitusten laatimisessa, muutamassa kunnassa myös sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset tai seurakunta on mainittu yhteistyökumppaniksi. Muita yksittäisiä yhteiskumppaneita ovat olleet mm. luottamusmiehet, tiehallinto, vammaiset henkilöt, Lions club ja liikenneturvallisuus.

Taulukko 11. Esteettömyyskartoituksissa mukana olleet sidosryhmät

Hallinnon ulkopuolinen sidosryhmä	Lukumäärä
Vammaisneuvosto tai -järjestö	33
Vanhusneuvosto	7
Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos	2
Seurakunta	2
Muita yksittäisiä: luottamusmiehet, vammaiset henkilöt, Lions club jne.	

2.2.5 Esteettömyyskartoituksista toimenpiteisiin

Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää, olivatko esteettömyyskartoitukset johtaneet mahdollisiin toimenpiteisiin. Esteettömyyskartoituksia oli tehty siis kaikkiaan 46 kunnassa. Näistä 40:ssä on kartoitusten jälkeen lähdetty poistamaan esteettömyyteen liittyviä ongelmia.

Kartoitusten jälkeen on selvästi eniten kiinnitetty huomiota erilaisiin liikkumisen esteisiin ja niiden poistamiseen. Esimerkiksi monien vanhempien rakennusten sisääntuloja on paranneltu luiskilla. Uusissa kohteissa on huomioitu ovien leveyksiä. Yhdessä kunnassa on kartoitusten jälkeen oleellisia kunnan palveluja, kuten Kela, vuokra-asuntoyhtiö ja kauppa siirretty paremmin toimiviin tiloihin. Toisessa kunnassa kartoituksen paljastamista esteistä on lähetetty asianosaisille tiedotteita. Useammassa kunnassa on suunniteltu uusien hissien rakentamista. Tiejärjestelyissä esteettömyyttä on huomioitu madaltamalla tai viistoamalla reunakiviä ja siirtämällä tai korottamalla liikennemerkkejä. Jossakin kunnassa kartoitus on johtanut talvikunnossapidon käytäntöjen muuttamiseen. Myös opastusjärjestelmää on lähdetty kehittämään.

Kartoitukset ovat vaikuttaneet myös pidemmän aikavälin suunnitteluun. Vastauksissa mainitaan muun muassa että:

- suunnittelua on pyritty parantamaan antamalla ohjeita esteettömän ympäristön suunnittelemiseen.
- kartoituksen tulosten perusteella on tehty tarkemmat rakennussuunnitelmat, joista osa on jo toteutettu ja osa toteutetaan muun rakentamis- ja saneeraustoiminnan yhteydessä.
- esteettömyysnäkökohdat otetaan huomioon liikekeskusten suunnittelussa ja meneillään olevien koulun ja terveyskeskuksen suunnittelussa.
- kaikki uudet rakennushankkeet ja suunnitelmat käydään läpi vammaisneuvoston kanssa ennen täytäntöönpanoa.
- yhteistyö vanhus- ja vammaisjärjestöjen kanssa erityisesti merkittävien kohteiden suunnittelussa.
- budjettiin on varattu määrärahaa esteiden poistamiseksi

2.3. Esteettömyys teemana muissa kunnan hankkeissa

Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista kunnista kertoi esteettömyyden olleen esillä jonkun kunnan hankkeen yhteydessä. Teemat ja hankkeet vaihtelivat kunnittain, mutta useimmiten esteettömyys on ollut esillä julkisten palveluiden rakennushankkeissa sekä liikennejärjestelyiden uusimisissa ja korjauksissa.

Julkisia palveluita rakennettaessa tai niitä korjattaessa esteettömyys oli usein otettu huomioon juuri sisäänkäynneissä, eli oli rakennettu luiskia, levennetty tai sähköistetty oviaukkoja. Useimmiten julkisista palveluista juuri koulujen ja vanhainkotien tai palveluasuntojen peruskorjaukset ja uudisrakentaminen olivat hankkeita, joiden yhteydessä esteettömyys on ollut teemana tai otettu joissain kohdin huomioon. Myös terveystekniikan ja kirjastojen rakentamisten tai korjausten yhteydessä esteettömyys on ollut esillä. Jossakin on palvelujen saavutettavuutta pyritty helpottamaan asettamalla atk-päätteet ja palvelupisteet paikkoihin, johon kaikilla on helppo pääsy.

Monessa kunnassa esteettömyys on huomioitu keskusta-alueiden rakennushankkeiden yhteydessä. Lisäksi useassa kunnassa esteettömyys huomioidaan aina uutta rakennettaessa ja peruskorjattaessa. Esteettömyys teemana näkyi myös niin, että hissejä on suunniteltu rakennettaviksi muutamassa kunnassa mm. kunnanvirastoon, kouluun, uimahalliin ja asuinrakennuksiin. Jonkun kunnan lähiöprojektissa on yhtenä painopistealueena ollut esteetön asuminen. Yhdessä kunnassa teknisen viraston strategiassa mainitaan päämääränä esteettömyys rakennuksissa ja katujen kunnossapidossa, toisessa kunnassa rakennuslautakunta huomioi aina esteettömyyttä uusia rakennuslupia käsiteltäessä, erityisesti jos kyseessä on julkinen rakennus. Useassa kunnassa vammaisneuvostoa kuullaan rakennus- ja korjaushankkeiden suunnitteluvaiheessa.

Esteettömyys on ollut teemana mukana myös monen kunnan liikennejärjestelyissä ja -suunnitelmissa. Esimerkiksi jalkakäytävien ja suojateiden parannusten yhteydessä esteettömyys on huomioitu madaltamalla reunakiviyksiä. Muutamassa kunnassa on laadittu liikenneturvallisuussuunnitelma, jossa esteettömyys on mukana yhtenä tekijänä. Myös kuljetuspalveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä on esteettömyys nostettu esiin, esimerkiksi yhdessä kunnassa suoritetaan kaikkia kuntalaisia koskeva kuljetustarpeiden kartoittaminen ja kuljetusten rationalisointi, toisessa kunnassa on toteutettu kimppakyytiprojektia jo usean vuoden ajan ja kolmannessa on meneillään kutsuohjatun joukkoliikenteen kokeiluhanke. Yhdessä kunnassa laaditaan vammaisjärjestöjen kanssa vuosittain ohjelma, jonka mukaan poistetaan liikenneympäristön liikuntaesteitä lähinnä kaupungin keskustassa.

Muutama kunta kertoo esteettömyyden olleen mukana teemana myös keskusteltaessa kunnan viestinnästä ja kehitettäessä verkkopalveluita.

2.4. Kiireellisimmät toimenpiteet esteettömyyden edistämiseksi

Kysymyslomakkeen lopuksi kunnilta tiedusteltiin, mitä esteettömyyden edistämisen toimenpiteitä pitäisi kunnassa vastaajan mielestä kiireellisimmin tehdä. Kaikkein kiireellisimpänä esteettömyyden edistämisen toimenpiteenä pidettiin esteettömyyskartoituksen tai -suunnitelman laatimista. Joissain kunnissa esteettömyyskartoituksia tai -strategiaa ei ole tehty ollenkaan, ja toisissa kunnissa nämä vaativat jo päivitystä.

Toiseksi kiireellisimmäksi toimenpiteeksi nousi julkisten tilojen (kunnan palvelupisteet, kaupat, apteekit, virkistyspaikat ja vastaavat) esteettömyydestä huolehtiminen. Erityisesti näiden palveluiden ja tilojen sisäänkäyntejä haluttaisiin parantaa asentamalla luiskia ja parantamalla talvikunnossapitoa. Joidenkin vastaajien mielestä kiireellisin esteettömyyden edistämisen toimi olisi hissien rakentamista. Hissejä pitäisi rakentaa paitsi julkisiin rakennuksiin, mutta myös mm. vanhoihin asuinkerrostaloihin ja muihin vanhoihin hissittömiin kiinteistöihin.

Usea lomakkeeseen vastannut parantaisi ensimmäisenä työnä kuntansa kulkuväylien esteettömyyttä mm. viistoamalla tai madaltamalla katukivetyksiä suojateiden kohdalta ja parantamalla talvikunnossapitoa. Myös joukkoliikenteen esteettömyyden edistäminen on kirjattu useammassa kunnassa kiireellisimmäksi toimenpiteeksi. Esteettömyys paranisi mm. pysäkkejä parantelemalla, lisäämällä ja uudelleensijoittamalla. Joukkoliikenteen esteettömyyttä voitaisiin edistää myös palvelulinjan aloittamisella, informaation saatavuuden lisäämisellä, junalaituria korottamalla ja yleensä edes joukkoliikenteen säilyttämisellä kunnassa.

Muutama vastaajista pitää kiireellisimpänä, että esteettömyys otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa, rakennettaessa uutta, remontoitaessa ja saneerattaessa vanhaa. Samoin muutama vastaajaa pitää kiireellisempänä sitä, että tietoisuutta siitä, mitä esteettömyys on, tulee lisätä. Kaikissa kunnissa tai kaikissa niiden toiminta-alueilla ei ole vielä selvyyttä siitä, mitä esteettömyys käytännössä tarkoittaa. Joissakin vastauksissa tärkeäksi nähtiin esteettömyysasioista vastaavan työryhmän nimeäminen. Jossakin myös vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston kokoamista pidettiin kiireellisempänä toimenpiteenä esteettömyyden edistämiseksi.

Viidestä kunnasta vastataan että akuutteja tarpeita esteettömyyden edistämiseksi ei ole.

Taulukko 12. Mitä esteettömyyden edistämisen toimenpiteitä vastaajien mukaan pitäisi kunnissa tehdä kiireellisimmin.

Toimenpide	Vastaajia kpl
Esteettömyyskartoituksen/ suunnitelman tekeminen	26
Julkisten palvelujen- ja tilojen esteettömyyden edistäminen	13
Julkisten palvelujen ja tilojen sisäänkäyntien esteettömyyden edistäminen	10
Kulkuväylien esteettömyyden parantaminen	9
Joukkoliikenteen esteettömyyden parantaminen	8
Hissien rakentaminen asuintaloihin ja julkisiin rakennuksiin	6
Esteettömyys huomioitava jo suunnitteluvaiheessa	5
Esteettömyystietoutta lisäävä eri kunnan sektoreissa	5
Esteettömyysvastuutahon- tai työryhmän nimeäminen	2
Vanhusneuvoston kokoaminen	1
Vammaisneuvoston kokoaminen	1

3 Johtopäätökset

Selvityksen tavoitteena oli tarkastella esteettömyyden ja saavutettavuuden asemaa ja huomioimista kuntien strategioissa tai poliittisissa ohjelmissa. Kartoituksella haluttiin saada käsitys siitä, miten monessa kunnassa esteettömyysstrategioita ja -suunnitelmia on tehty ja selvittää, mitä kunnan toimialueita suunnitelmat koskevat. Strategia- ja ohjelmatason lisäksi haluttiin saada selkeämpi kuva kuntien tekemistä tai suunnittelemista esteettömyyskartoituksista, niiden laajuudesta ja sisällöstä, sekä mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Kuntien esteettömyystilannetta tarkasteltiin seitsemällä kunnan toiminta-alueella: rakennettu ympäristö, joukkoliikenne, sosiaali- ja terveyspalvelut, viestintä, koulutus, kulttuuri ja vapaa-aika.

Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että huomattava osa kyselyyn vastanneista kunnista ei ole huomionnut esteettömyyttä lainkaan kunnan toiminnoissa. Lähes kaksi kuntaa kolmesta ei ole huomionnut esteettömyyttä strategioissaan tai poliittisissa ohjelmissa, edes suunnitelmatasolla. Esteettömyyskartoitusten suhteen tilanne näyttää vielä huonommalta: 70 % kunnista vastaa, että kunnassa ei ole tehty esteettömyyskartoituksia (eikä ole suunnitelmassakaan).

Niissä kunnissa, joissa esteettömyyttä on tavalla tai toisella huomioitu, on alkuoletuksen mukaisesti kiinnitetty eniten huomiota rakennetun ympäristön (kadut, pihat, puistot, rakennukset) sekä joukkoliikenteen esteettömyyteen. Tilanne on sama niin kuntien strategia/ohjelmatasolla kuin esteettömyyskartoituksissakin. Esteettömyyden merkitys ja esteiden olemassaolo on luultavasti kohtuullisen helppo tiedostaa näillä alueilla. Esteet ovat konkreettisempia ja helpommin havaittavia, kuin esimerkiksi viestinnän alueella ilmenevät esteettömyyden ongelmat. Lisäksi vammaisjärjestöjen aktiivisuudella ja rakennettua ympäristöä säätelevillä määräyksillä¹ sekä erilaisilla suosituksilla² on oletettavasti oma tärkeä roolinsa esteettömyyden tiedostamisessa juuri rakennetussa ympäristössä ja joukkoliikenteessä.

Valtionhallinnon tasolta on viime vuosina julkaistu erilaisia viestinnän, koulutuksen ja kulttuuripalvelujen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyviä strategioita, suosituksia ja toimenpidesuunnitelmia. On toivottavaa, että viimeistään näiden myötä kunnat kiinnittäisivät esteettömyysasioihin huomiota laajemminkin.

Esimerkiksi viestinnän saavutettavuuteen ja erityisesti verkkopalvelujen esteettömyyteen on viime vuosina kiinnitetty niin Euroopassa kuin Suomessakin enenevässä määrin huomiota. eEurooppa 2002- ja 2005 ohjelmien päämissiona on tietoyhteiskunta kaikille. Tämän myötä on käynnistynyt paljon erilaisia hankkeita liittyen verkkoviestinnän esteettömyyden varmistamiseen. Suomessa Valtiovarainministeriö julkaisi keväällä 2004 Julkisten verkkopalvelujen laatuksiteerit, joiden tarkoituksena on toimia muun muassa julkisten verkkopalvelujen rakentamisen, kehittämisen ja arvioinnin välineenä. Liikenne- ja viestintäministeriö julkisti keväällä 2005 Kohti esteetöntä viestintää toimenpideohjelman, joka pyrkii antamaan eri hallinnonaloille ja toimijoille yhteisen suunnan esteettömien viestintäpalveluiden kehittämisessä. Lisäksi Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta JUHTA on julkaissut julkishallinnon www-sivuston suunnittelusuosituksen nimeltään Julkishallinnon verkkopalvelun suunnittelun ja toteuttamisen periaatteet. Saavutettavassa viestinnässä ei ole kuitenkaan kysymys ainoastaan esteettömistä verkkosivuista, vaan myös vaihtoehtoisista viestintätavoista ja monikanavaisuudesta. Informaation pitäisi olla saavutettavissa esimerkiksi niin painettuna, puhelimitse kuin internetistäkin ja yleiskielen lisäksi tarvittaessa myös esimerkiksi selkokielellä, viittomakielellä ja pistekirjoituksella.

---

¹ Suomen rakentamismääräyskokoelma RakMk G1 ja RakMk Fi, 2005

² Esimerkiksi Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus, 2003.

Opetusministeriö on puolestaan lähtenyt edistämään korkeakoulusektorin saavutettavuutta. Se on kehottanut yliopistoja ja ammattikorkeakouluja kehittämään toimintaympäristönsä esteettömyyttä ja saavutettavuutta ja näin varmistamaan yhdenvertaisuuden toteutumisen. Ministeriön talvella 2005 julkaisemassa Esteetön opiskelu yliopistoissa -selvityksessä tarkastellaan esteettömyyden toteutumista yliopistoissa sekä tarjotaan suosituksia esteettömyyden edistämiseksi. Esteettömyyskysymykset nostetaan myös esille ministeriön ja yliopistojen välisissä tulosohjausprosesseissa.

Kulttuuripalveluiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta on pyrkinyt edistämään Opetusministeriön vuosiksi 2003-2005 asettama Vammaiset ja kulttuuri -toimikunta. Toimikunnan laatima toimenpideohjelmaehdotus Taide tarjolle Kulttuuri kaikille julkaistiin vuonna 2004.

Toimenpideohjelmaehdotusten lisäksi julkaisu tarjoaa käytännönläheisiä ja konkreettisia ohjeita taide- ja kulttuuritarjonnan saavutettavuuden parantamiseksi.

Kun osa kunnista kehittää jo aktiivisesti toimintaympäristönsä ja palveluidensa esteettömyyttä ja saavutettavuutta, ainakin joillakin kunnan toimialueilla, ei suuri osa kunnista ole herännyt esteettömyyteen vielä laisinkaan. Yhä useamman kunnan pitäisi viimeistään tässä vaiheessa havahtua miettimään oman alueensa erilaisten toimintojen saavutettavuutta ja esteettömyyttä, soveltuvuutta ja käytettävyyttä kaikkien kuntalaisten kannalta. Se, että esteettömyys ja saavutettavuus on monessa kunnassa jäänyt huomioimatta, johtuu luultavasti suurelta osin tiedon ja tiedostamisen puutteesta. Esteettömyyden kartoittaminen kunnan eri toimialueilla toisi välitöntä tilannetietoa ja osoittaisi selkeästi ne kohdat, joissa kunnan pitäisi esteettömyyden suhteen toimia pikaisimmin. Kyselyn tulosten perusteella voidaankin todeta, että esteettömyyskartoitusten tekeminen on tehokas keino korjaavien toimenpiteiden aloittamiseksi. Selvitykseen vastanneista kunnista, joissa esteettömyyttä oli kartoitettu, lähes jokaisessa oli kartoituksen mukaisesti lähdetty korjaamaan ongelmakohtia.

Tiedon puute ja esteettömyyskartoitusten tarve nousivat esiin myös kysyttäessä avokysymyksellä kiireellisimpiä toimenpiteitä esteettömyyden edistämiseksi. Kaikkein kiireellisimpänä esteettömyyden edistämisen toimenpiteenä pidettiin esteettömyyskartoituksen tai -suunnitelman laatimista. Myös julkisten tilojen esteettömyyden varmistaminen ja liikkumisen esteettömyydestä huolehtiminen kunnan alueella koettiin tärkeiksi toimenpiteiksi. Lisäksi kuulutettiin tietoisuuden lisäämisen tärkeyttä. Kaikissa kunnissa tai kaikilla kuntien toiminta-alueilla ei välttämättä ole vielä selvyyttä siitä, mitä esteettömyys käytännössä tarkoittaa.

Niissä kunnissa, joissa esteettömyys on ohjelmatasolla tai kartoituksissa jo huomioitu, on esteettömyyden edistäminen ollut usein joko kunnan teknisen toimen tai vammaisneuvoston/ -järjestön

aktiivisuuden varassa ja vastuulla. Molemmat toimijat ovat olleet mukana lähes jokaisessa mainitussa esteettömyyskartoituksessa, jos ei vastaavana tahona, niin yhteistyökumppanina. Vammaisjärjestöjen aktiivisuus näyttäytyy erittäin selvänä kuntien strategiatasolla tehdyssä esteettömyystyössä. Yhtä lukuun ottamatta kaikki kunnat, jotka olivat esteettömyysstrategiatyössä tehneet yhteistyötä hallinnon ulkopuolisten tahojen kanssa, olivat olleet yhteistyössä juuri vammaisjärjestöjen kanssa. Vammaisjärjestöjen lisäksi ikäihmisten järjestöjen kanssa on jossain määrin tehty yhteistyötä.

Monet kunnat, joissa esteettömyys on huomioitu joko strategiatasolla tai kartoituksissa, olivat ryhtyneet toimenpiteisiin esteettömyyden edistämiseksi. Erityisesti esteettömyyskartoitusten rooli näyttää suurena. Toimenpiteisiin on ryhdytty lähes kaikissa kartoituksia tehneissä kunnissa. Niin strategioista kuin kartoituksistakin johtuneet toimenpiteet ovat olleet ennen kaikkea rakennetun ympäristön esteiden poistamista ja liikuntaesteisten henkilöiden liikkumisen (liikkumisympäristön ja liikennepalveluiden) parantamista.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että suuressa osassa kyselyyn vastanneista kunnista ei esteettömyysasioihin ole kiinnitetty juuri lainkaan huomiota. Niissä kunnissa, joissa esteettömyyteen on herätty, on lähinnä pyritty huolehtimaan kuntalaisten liikkumisympäristön toimivuudesta ja rakennetun ympäristön esteettömyydestä, mutta esimerkiksi kunnan palveluihin liittyvän informaation saavutettavuuden tai verkkoviestinnän esteettömyyden merkitystä ei ole tiedostettu.

4 Suosituksia

Jotta yhdenvertaisuuden periaate ja tasa-arvo toteutuvat, tulee esteettömyys huomioida kaikilla kunnan toimialueilla. Rakennetun ympäristön (kadut ja tiet, puistot, rakennukset, julkiset rakennukset, asunosuunnittelu jne.) ja joukkoliikenteen (pysäkit, liikennekalusto, opasteet ja muu informaatio) esteettömyydellä ja sosiaali- ja terveystalveluiden, viestinnän, koulutuksen, kulttuurin ja vapaa-ajan saavutettavuudella tarkoitetaan ympäristön, palveluiden ja tuotteiden suunnittelua ja toteutusta siten, että mahdollisimman monilla kuntalaisilla olisi tasavertainen mahdollisuus niitä käyttää. Erityistä huomiota kiinnitetään tällöin käyttäjien moninaisuuteen ja siihen, että toteutettu ratkaisu on toimiva jokaiselle, yhtä lailla hitaasti liikkuvalla ja heikosti jalkojaan nostavalle vanhukselle, pyörätuolilla, rollaattorin avulla tai vaunujen kanssa liikkuvalla henkilölle, lapselle, heikkokuuloiselle tai -näköiselle, paikkakunnalla vierailevalle, suomea vieraana kielenä puhuvalle jne.

Esteettömyys koskettaa kaikkia kuntalaisia, mutta erityisen tärkeää se on niille yhteisön jäsenille, joilla on jokin vamma, jotka ikääntyvät tai kuuluvat kulttuurisiin tai kielellisiin vähemmistöihin.

Kunnat tarvitsevat esteettömyyden kehittämistyötä kaikilla toiminnan alueilla. Esteettömyyden ja saavutettavuuden parantaminen etenee vaiheittain. Oleellista on tunnistaa ne esteet ja käytänteet, jotka ovat joidenkin kuntalaisten täysivaltaisen osallistumisen, toimimisen, palvelujen käyttämisen tiellä. Tämä edellyttää esteettömyyskartoituksen tekemistä. Selvityksen perusteella kunnille suositellaan seuraavia toimenpiteitä esteettömyyden edistämiseksi.

Esteettömyys mukaan ohjelmatasolle ja/tai strategioihin

Kunnan päätöksenteko ja toiminta tukee sosiaalisesta kestävästä kehityksestä ja oikeudenmukaisuuden sekä elinvoimaisen yhteisön toteutumista kaikkien ihmisten kannalta. Kunnassa tiedostetaan, että esteettömyysstrategioiden ja -suunnitelmien avulla kunta voi kehittää toimintaansa ja palvelujaan kohtaamaan tasavertaisemmin kaikkien kuntalaisten tarpeita. Esteetön kunta on toimiva ja viihtyisä jokaiselle kuntalaiselle. Kunnassa ollaan halukkaita parantamaan vallitsevaa tilannetta ja korjaamaan ongelmakohtia. Esteettömyyden kehittäminen integroidaan mukaan strategiaan tai strategioihin tai muuhun kunnan toimintaa suuntaavaan ohjelmaan. Lisäksi esteettömyyden kehittämiseksi rakennetaan toimenpidesuunnitelma, jonka toteutumista seurataan.

Esteettömyyttä kartoitetaan

Esteettömyyttä kartoitetaan kunnan alueella systemaattisesti ja yhteistyössä kuntalaisten kanssa (vammaisjärjestöt, ikäihmisten järjestöt, seurakunnat, koulut jne.). Esteettömyys nähdään laaja-alaisena ja sitä kartoitetaan kokonaisvaltaisesti: rakennetussa ympäristössä, joukkoliikenteessä, palveluissa ja viestinnässä. Kartoitusten esiin nostamia ongelmakohtia lähdetään korjaamaan suunnitelmallisesti ja systemaattisesti.

Lähteet ja kirjallisuutta

Esteetön opiskelu yliopistoissa. Opetusministeriön julkaisuja 2005:6.

Saatavana sähköisessä muodossa OPMn verkkosivulta

<http://www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/index.html>

Esteettömyyden arviointiohje 2004. Mervi Niemelä-Hytönen. Joensuu - älykkäästi esteetön liike- ja palvelukeskus -projekti.

Julkisten verkkopalvelujen laatukriteerit. Työryhmämuistioita 8/2004. Valtiovarainministeriö

Saatavana sähköisessä muodossa VMn verkkosivulta

<http://www.laatuverkko.fi/laatuverkko/laatukriteerit/>

Kohti esteetöntä liikkumista. Liikenne- ja viestintäministeriön esteettömyysstrategia. Ohjelmia ja strategioita 2/2003. Saatavana sähköisessä muodossa LVMn verkkosivulta <http://www.mintc.fi> kohdasta Julkaisuja - Ohjelmia ja strategioita -sarja

Kohti esteetöntä viestintää. Toimenpideohjelma. Ohjelmia ja strtaegioita 1/2005. Liikenne- ja

viestintäministeriö. Saatavana sähköisessä muodossa LVMn verkkosivulta <http://www.mintc.fi>

kohdasta Julkaisuja - Ohjelmia ja strategioita -sarja

Kohti yhteiskuntaa kaikille. Vammaispoliittinen ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö ja

Valtakunnallinen vammaisneuvosto. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 1995:10. Saatavana sähköisessä muodossa STMn verkkosivulta

<http://www.vn.fi/stm/suomi/pao/julkaisut/vampofin/vampo.htm>

Museo kaikille. Pohjoismainen esteettömyys ja saavutettavuusopas (2003) Svensson E., Oderstedt I. ja Landberg A. Valtion taidemuseo, Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Hjälpmedelinstitutet.

RakMk F1 Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005. Ympäristöministeriö, Asunto- ja

rakennusosasto, Suomen rakentamismääräyskokoelma. Saatavana sähköisessä muodossa YMN verkkosivulta <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=16780&lan=fi>

RakMk G1 Asuntosuunnittelu, Määräykset ja ohjeet 2005. Ympäristöministeriö, Asunto- ja

rakennusosasto, Suomen rakentamismääräyskokoelma. Saatavana sähköisessä muodossa YMN verkkosivulta <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=16780&lan=fi>

Suomen rakentamismääräyskokoelma. Saatavana sähköisessä muodossa ympäristöministeriön

verkkosivulta <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=16780&lan=fi>

Suomen perustuslaki

Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus

toimenpideohjelmaksi. Opetusministeriön julkaisuja 2004:29. Saatavana sähköisessä muodossa OPMn verkkosivulta <http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri/index.html>

Vammaispalvelulaki. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

3.4.1987/380. Saatavana sähköisessä muodossa Vammaisten lakinetin verkkosivulta

<http://www.kynnys.fi/lakinetti/lakeja/html>

Yhdenvertaisuuslaki. Suomen säädöskokoelma N:o 21-128. Saatavana sähköisessä muosossa xxxx

Yhdenvertaisuuslaki – työkalupakki syrjintää vastaan. SEIS – Suomi eteenpäin ilman syrjintää – projekti. Saatavana sähköisessä muodossa verkkosivulta <http://www.join.fi/seis>

Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laaaturuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4. Sosiaali- ja terveysministeriö, Kuntaliitto. Saatavana sähköisessä muodossa Stakesin verkkosivulta <http://www.stakes.fi/laatusuositus/vap.htm>

Linkkejä lisätietoon:

Esteetömän liikkumisen tutkimus- ja kehittämisohjelma Elsan kotisivuilla tietoa liikkumisen esteettömyydestä
<http://www.elsa.fi>

Invalidiliiton esteettömyyssivustolla tietoa esteetömyydestä rakentamisesta
<http://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys>

Kulttuuria kaikille –verkkopalvelussa tietoa siitä, miten esteettömyyttä voidaan huomioida kulttuuri- ja taidetapahtumia järjestettäessä
<http://www.kulttuuriakaikille.fi>

Laatua verkkoon –verkkopalvelu tarjoaa tietoa esteetömyyden toteuttamiseen
<http://www.laatuaverkkoon.fi>

LIITE 1

1a. Onko kunnassanne laadittu erillistä esteettömyysstrategiaa/- ohjelmaa?

Oma esteettömyysstrategia	Oma esteettömyysstrategia suunnitteilla
Helsinki	Artjärvi
Lahti	Elimäki
Mäntsälä	Kiikoinen
Rovaniemi	Koski TI
Vaasa	Lapua
	Lehtimäki
	Loimaa
	Somero

Esteettömyys huomioitu osana muuta kunnan strategista ohjelmaa	Suunnitelmissa, että esteettömyys tullaan ottamaan osaksi muuta strategista ohjelmaa
Espoo	Anjalankoski
Hamina	Artjärvi
Hartola	Heinola
Haukipudas	Kangasniemi
Helsinki	Kokemäki
Iisalmi	Lehtimäki
Imatra	Naantali
Jyväskylän maalaiskunta	Orimattila
Kaarina	Piippola
Kerimäen kunta	Pudasjärvi
Kiihtelysvaara	Valkeakoski
Kiuruvesi	
Kolarin kunta	
Kurun kunta	
Kuusamo	
Mynämäki	
Nastola	
Oulunsalo	
Pori	
Ristijärvi	
Rovaniemi	
Saarijärvi	
Somero	
Tampere	
Turku	
Tyrnävä	
Uusikaupunki	
Ylivieska	

Esteettömyys mainittu kunnan poliittisena tavoitteena	Kunnassa suunnitellaan, että esteettömyys tullaan mainitsemaan kunnan poliittisena tavoitteena
Anjalankoski	Kaskinen
Elimäki	Kiuruvesi
Espoo	Lapinjärvi
Helsinki	Lehtimäki
Iisalmi	Muonio
Ilomantsi	Orimattila
Kiikala	Oripää
Kirkkonummi	Porvoo
Kolari	Siuntio
Koski TI	Somero
Kuusamo	
Luoto	
Laukaa	
Lumijoki	
Naantali	
Nokia	
Nurmes	
Nurmo	
Pori	
Rovaniemi	
Siilinjärvi	
Turku	
Vaasa	
Vampula	

2a. Onko kunnassanne laadittu esteettömyyskartoituksia?

Kunnassa on laadittu esteettömyyskartoituksia	Kunnassa suunnitellaan esteettömyyskartoituksen tekoa
Anjalankoski	Artjärvi
Espoo	Elimäki
Halikko	Kerimäki
Hamina	Kiuruvesi
Haukipudas	Loimaa
Hausjärvi	Mäntsälä
Heinola	Naantali
Helsinki	Orimattila
Honkajoki	Petäjävesi
Iisalmi	Somero
Imatra	Tampere
Isojoki	
Jyväskylän maalaiskunta	
Kaarina	
Kaskisten kaupunki	
Kauhajoki	
Kaustinen	
Kuusankoski	
Kylmäkoski	
Kyyjärvi	
Lapua	

Laukaa
Lehtimäki
Loviisa
Mynämäki
Nakkila
Nastola
Nurmo
Oulainen
Outokumpu
Pieksämäki
Pori
Porvoo
Pylkönmäki
Rauma
Riihimäki
Savonlinna
Siilinjärvi
Turku
Tynävä
Uusikaupunki
Vaasa
Valkeakoski
Vampula
Ylivieska
Ylöjärvi

Nokia ja Parikkala vastasivat
kysymykseen kielteisesti, mutta
avokysymyksistä paljastui, että
kunnissa on kyllä joskus kartoitettu
esteettömyyttä

LIITE 2

Kysymyslomake ja kunnille lähtenyt saatekirje ja esteettömyyden esittely

Saatekirje:

TUTKIMUS KUNTIEN ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMISESTÄ

[Kyselyyn >>](#)

Pääset kyselyyn painamalla "Kyselyyn >>"-painiketta. Lomake on helpointa täyttää, jos laajennat selainikkunan koko näytön laajuiseksi.

Voit myös tulostaa itsellesi tyhjän lomakkeen, täyttää sen ja postittaa alla olevaan osoitteeseen Stakesiin.

Toivomme vastaukset 30.3.2004 mennessä.

Kiitos vastauksestasi!

Lisätietoja hankkeesta saat seuraavilta henkilöiltä:

Stakes Design for All -verkosto:

- [Marjo Kivi](#), p. (09) 3967 2694
PL 220
00531 HELSINKI

ELSA-ohjelma:

koordinaattori (LT-Konsultit Oy):

- [Maija Stenvall](#), p. (09) 6158 1332
- Tietojenkäsittelykysymykset:
- [Hannu Lehto](#), p. (09) 6158 1348

Kysymyslomakkeen mukana lähetetty esteettömyyden esittely

TAVOITTEENA KOKONAISKÄSITYS ESTEETTÖMYYDESTÄ JA SAAVUTETTAVUUDESTA

Monet suomalaiset kunnat edistävät suunnitelmallisesti ympäristön esteettömyyttä ja palveluiden saavutettavuutta. Tämän kyselyn tavoitteena on selvittää, miten monessa kunnassa esteettömyysstrategioita ja -suunnitelmia on tehty ja ennen kaikkea saada käsitys siitä, mitä kunnan toimialueita suunnitelmat koskevat.

Kyselyyn on otettu mukaan rakennettu ympäristö, joukkoliikenne, sosiaali- ja terveystalvet, viestintä, koulutus, kulttuuri ja vapaa-aika. Jos kysely ei suoraan tavoita kaikkien näiden toimialojen asiantuntijaa kunnassa, ole ystävällinen ja välitä kysely eteenpäin.

MITÄ ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS ON

Rakennetun ympäristön [kadut ja tiet, puistot, rakennukset, julkiset rakennukset, asunosuunnittelu jne] ja joukkoliikenteen [pysäkit, liikennekalusto, opasteet ja muu informaatio] esteettömyydellä tarkoitetaan ympäristön suunnittelua ja toteutusta siten, että mahdollisimman monilla kuntalaisilla olisi tasavertainen mahdollisuus niitä käyttää. Erityistä huomiota kiinnitetään tällöin käyttäjäryhmiin, joiden syrjäytyminen on syystä tai toisesta mahdollista, esimerkiksi ikääntyviin tai vammaisryhmiin.

Sosiaali- ja terveystalvet, viestinnän, koulutuksen, kulttuurin ja vapaa-ajan saavutettavuudella tarkoitetaan palveluiden suunnittelua ja toteutusta tasavertaisesti kaikille kuntalaisille. Myös tällöin erityistä huomiota on syytä kiinnittää käyttäjäryhmiin, joiden syrjäytyminen esimerkiksi iän, vamman tai kulttuuritaustan vuoksi on mahdollista.

Esteettömyyttä ja saavutettavuutta tarkastellaan tässä kyselyssä kokonaisvaltaisena, kunnan kaikkia toimialueita koskevana kysymyksenä.

MIKSI ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS ON AJANKOHTAISTA

Esteettömyysstrategioiden ja -suunnitelmien avulla kunta voi kehittää toimintaansa ja palvelujaan kohtaamaan tasavertaisemmin kaikkien kuntalaisten tarpeita. Suomi vanhenee nopeasti ja yksi kuntien haasteista on vastata ikääntyvän väen tarpeisiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Suomen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteena on kehittää suomalaista tieto- ja tietämysyhteiskuntaa kaikille kansalaisille. Valtiovarainministeriö julkaisee vielä keväällä 2004 julkisten verkkopalvelujen laatusuosituksen, jotka sisältävät suosituksia myös verkkopalvelujen saavutettavuudesta. Vuonna 2003 valmistuneen Liikenne- ja viestintäministeriön esteettömyysstrategian yksi tavoitteista on Esteetön kunta -verkoston perustaminen tukemaan kuntia.

ESTEETTÖMYYTEEN LIITTYVÄÄ LAINSÄÄDÄNTÖÄ

Toistaiseksi Suomessa on säännelty lainsäädännöllä ainoastaan rakennetun ympäristön esteettömyyttä. Maankäyttö- ja rakennusasetus sekä Maankäyttö- ja rakennuslaki sääntelevät muun muassa alueiden käytön suunnittelua ja liikkumisesteetöntä rakentamista. Varsinaisia esteettömyyteen liittyviä määräyksiä on kaksi: Suomen Rakentamismääräyskokoelman osa F1 Liikkumisesteetön rakentaminen ja G1 Asunosuunnittelu. Nämä määräykset ja muuta esteettömään rakentamiseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy Invalidiliitto ry:n esteettömyyssivuilta osoitteesta www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/maaritelma4.html.

TUTKIMUS KUNTIEN ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMISESTÄ

A. TAUSTATIEDOT

Kunnan nimi

Lääni

Vastaajan nimi/virasto

1. ESTEETTÖMYYS OHJELMA- JA STRATEGIASOLLA

Kunnalla voi olla joko esteettömyysstrategia tai esteettömyys voi sisältyä muihin kunnan strategioihin.

1a. Onko kunnassanne laadittu erillistä esteettömyysstrategiaa/ohjelmaa?

	kyllä	ei	suunnitella
oma esteettömyysstrategia	☐	☐	☐
osana muuta strategista ohjelmaa	☐	☐	☐
esteettömyys mainittu kunnan poliittisena tavoitteena	☐	☐	☐

Jos esteettömyysstrategiaa ei ole suunnitellakaan voit siirtyä kyselyn kohtaan 2i

1b. Mitä alueita tehty tai suunniteltu esteettömyysstrategia/ohjelma kattaa?

	sisältyy esteettömyysstrategiaan	muun ohjelman osana
rakennettu ympäristö (kadut ja tiet, puistot)	☐	☐
julkiset rakennukset	☐	☐
Yksityiset rakennukset, asunto-suunnittelu	☐	☐
joukkoliikenne (pysäkit, kalusto, informaatio)	☐	☐
sozialipalvelut	☐	☐
terveyspalvelut	☐	☐
viestintä	☐	☐
koulutus	☐	☐
kulttuuri	☐	☐
liikunta ja vapaa-aika (liikuntapaikat ym.)	☐	☐
kattaa muita alueita: mitä/miksi?	☐	☐

1c. Kuka (mikä kunnan yksikkö tms.) vastasi/vastaa esteettömyysstrategian laadinnasta?

1d. Mitkä muut hallintokunnat olivat mukana?

1e. Valmistelintyövalmistellaanko esteettömyysstrategiaa yhteistyössä kunnan hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa?

kyllä ei

1f. Jos kyllä, keiden kanssa?

vammaisjärjestöt	☐
ikäihmisten järjestöt	☐
nuorisjärjestöt	☐
liikennöitsijät	☐
Yks. kiinteistönomistajat	☐
seurakunnat	☐
muut [mitkä?]	☐

1g. Onko esteettömyysstrategia johtanut toimenpiteisiin?

kyllä ei

Jos on, minkälaisiin?

se:

Pyydämme lähettämään esteettömyysstrategian tai muut dokumentit osoitteeseen:

Stakes Dfa-verkosto
 Marjo Kivi
 PL 220
 00531 HELSINKI
 sähköposti: marjo.kivi@stakes.fi

2. ESTEETTÖMYYSKARTOITUKSET

2a. Onko kunnassanne laadittu esteettömyyskartoituksia?

kyllä ei suunnitella

jos kyllä, minä vuonna? (www vuosiluku, esim. 2001)

Jos esteettömyyskartoituksia ei ole tehty voit siirtyä kyselyn kohtaan 3!

2b. Mikä kunnan taho vastasi/vastaa kartoitusten/kartoitusten laadinnasta?

	vastuutaho	oli mukana
tekninen toimi	☐	☐
sosiaali- ja terveystoimi	☐	☐

Asuntotoimi	C	C
Koulutoimi	C	C
Kulttuuritoimi	C	C
tie dotus/viesintä	C	C
muu mikä?		

Pyydämme lähettämään esteettömyyskartoituksen tulokset jatkai lomakemallin osoitteeseen:

Stakes Dfa-verkosto
Marjo Kivi
PL 220
00531 HELSINKI
sähköposti: marjo.kivi@stakes.fi

VASTAA SEURAAVIIN JOS KARTOITUKSIA ON TEHTY! (muuten suoraan kohtaan 3)

2c. Mitä alueelta ja milloin?

koko kunta	milloin (vvvv)	
keskusta	milloin (vvvv)	
kunnanosat	mikä?	
	mikä?	
	mikä?	
	mikä?	

2d. Mitä seuraavista asioista on otettu huomioon esteettömyyskartoituksissa?

Joukkoliikenne	kyllä	ei
Asemien esteettömyys	C	C
Pysäkkien esteettömyys	C	C
Liikennevälineiden esteettömyys	C	C
Informaation saavutettavuus	C	C
Esteettömyys arvioitu vain palveluliikenteen osalta	C	C
Rakennettu ympäristö	kyllä	ei
Julkiset rakennukset		
Sisäänkäynnit		
Kunnan omistamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Kunnan vuokraamien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Yksityisomistuksessa olevien rakennusten sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Sisätilat		
Kunnan omistamien rakennusten sisätilojen esteettömyys	C	C
Kunnan vuokraamien rakennusten sisätilojen esteettömyys	C	C
Yksityisomistuksessa olevien rakennusten sisätilojen esteettömyys	C	C

Asunnot		
Sisäänkäynnit		
Kunnan omistamien vuokratilojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Liikelaitosten omistamien vuokratilojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Palvelukeskusten ja hoitokotien sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Sisätilat		
Kunnan vuokra-asuntojen esteettömyys	C	C
Liikelaitosten omistamien vuokra-asuntojen esteettömyys	C	C
Palvelukeskusten ja hoitokotien sisätilojen esteettömyys	C	C
Ulkotilojen esteettömyys		
Puustot ja viheralueet, leikkikentät, pihat	C	C
Kadut ja tiet	C	C
Opasteet	C	C
Talviliosuhteet		
Valaistus, talvihoito tms.	C	C
Palvelut	kyllä	ei
Sosiaalipalvelujen saavutettavuus		
Toimiltojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Toimiltojen esteettömyys	C	C
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	C	C
Muun tiedotuksen ja viestimän saavutettavuus	C	C
Terveyspalvelujen saavutettavuus		
Toimiltojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Toimiltojen esteettömyys	C	C
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	C	C
Muun tiedotuksen ja viestimän saavutettavuus	C	C
Koulutuspalvelujen saavutettavuus		
Toimiltojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Toimiltojen esteettömyys	C	C
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)	C	C
Muun tiedotuksen ja viestimän saavutettavuus	C	C
Kulttuuripalvelujen saavutettavuus		
Toimiltojen sisäänkäyntien esteettömyys	C	C
Toimiltojen esteettömyys	C	C

Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)					
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus					
Liikunta ja vapaa-aika					
Toimittajien sisäänkäyntien esteettömyys					
Toimittajien esteettömyys					
Ulkoalueiden esteettömyys					
Verkkopalvelujen saavutettavuus (esim. verkkosivut)					
Muun tiedotuksen ja viestinnän saavutettavuus					
Muu mikä?					

2e. Ovatko kartoitukset johtaneet toimenpiteisiin?

kyllä ei

Jos kyllä, minkälaisiin?

selostus:

2f. Tehtäinkö kartoituksia yhteistyössä hallinnon ulkopuolisten sidosryhmien kanssa?

kyllä ei

Jos kyllä, keiden?

sidosryhmiä:

3. Onko esteettömyys ollut teemana esillä jonkun erityisteeman tai -hankkeen yhteydessä?

(esim. kaavoitus, liikennejärjestelmäsuunnitelma, kustansaneeraus, verkkopalvelut tms.)

mikä?

4. Mitä esteettömyyden edistämisen toimenpiteitä pitäisi kunnassanne mielestänne tehdä kiireellisimmän?

ehdotukset:

KIITOS VASTAUKSESTASI !

